

MESRUIYET KRİZİ

JÜRGEN HABERMAS

Çeviri: Sedat Erçin

JÜRGEN HABERMAS

1929 Düsseldorf doğumlu Alman felsefeci ve toplumsal kuramcı. Yarıdamak ile doğan ve bu nedenle çocukluğunda iki kez ameliyat geçirmek zorunda kalan Habermas, yaşadığı bu konuşma engelini iletişimin önemi hakkında farklı düşünmesine neden olduğunu söyler.

Göttingen, Zürih ve Bonn üniversitelerinde öğrencilik yapmış ve 1954 yılında Bonn Üniversitesi'nde felsefe doktoru unvanını kazanmıştır. Goethe Üniversitesi, Marburg Üniversitesi, Heidelberg Üniversitesi, Max Planck Enstitüsü gibi birçok kurumda çalışmış ve 1993 yılındaki emekliliğinden itibaren yoğun bilimsel çalışmalarına devam etmiştir.

İletişimsel eylem, iletişimsel rasyonalite, söylem etiği ve kamusal alan gibi birçok konuda düşünsel faaliyette bulunmuştur. Öğrencileri arasında Claus Offe ve Axel Honneth gibi birçok ünlü düşünür ve bilim insanı bulunmaktadır. Çok sayıda bilimsel çalışması ve yayını olan Habermas'ın eserlerinin önemli bir kısmı Türkçeye de çevrilmiştir.

SEDAT ERÇİN

1989 yılında Batman'da doğdu. İlkokulu ve liseyi bu şehirde bitirdikten sonra 2007 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Aynı üniversitede yüksek lisans ve doktorasını tamamladı.

2012-2016 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Bir dönem serbest avukatlık da yapan Erçin, hâlen Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde akademisyen olarak çalışmalarına devam etmektedir.

2022 yılında *Yargının Kökleri* isimli kitabını yayımlamıştır. Bunun yanı sıra Benjamin Cardozo'nun *Yargı Sürecinin Doğası* (Muzaffer Dülger ile birlikte) ve Fernanda Pirie'nin *Hukuk Antropolojisi* isimli kitapları, çevirdiği eserler arasındadır.

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ	7
ÖNSÖZ.....	9
Birinci Bölüm: Sosyal-Bilimsel Bir Kriz Kavramı	11
Kısım 1 – Sistem ve Yaşam Dünyası (Lebenswelt).....	11
Kısım 2 – Toplumsal Sistemlerin Bazı Bileşenleri	22
Kısım 3 – Toplumsal Örgütlenme İlkelerinin Açıklanması .	32
Kısım 4 – Liberal-Kapitalist Kriz Döngüsü Örneği Üzerinden Sistem Krizinin Açıklanması	42
İkinci Bölüm: Gelişmiş Kapitalizmde Kriz Eğilimleri	51
Kısım 1 – Gelişmiş Kapitalizmin Tanımlayıcı Bir Modeli...	52
Kısım 2 – Gelişmiş Kapitalist Büyümeden Kaynaklanan Sorunlar.....	61
Kısım 3 – Olası Kriz Eğilimlerinin Sınıflandırılması	65
Kısım 4 – Ekonomik Kriz Teoremleri.....	72
Kısım 5 – Rasyonellik Krizi Teoremleri	84
Kısım 6 – Meşruiyet Krizi Teoremleri	92
Kısım 7 – Motivasyon Krizi Teoremleri.....	101
Kısım 8 – Geriye Doğru Bir Bakış	120

Üçüncü Bölüm: Meşruiyet Sorunlarının Mantığı Üzerine ..	123
Kısım 1 – Max Weber’in Meşruiyet Kavramı.....	126
Kısım 2 – Pratik Soruların Hakikatle İlişkisi.....	132
Kısım 3 – Genelleştirilebilir Çıkarların Bastırılması Modeli	144
Kısım 4 – Bireyin Sonu Mu?	151
Kısım 5 – Karmaşıklık ve Demokrasi.....	164
Kısım 6 – Akıldan Yana Tarafgirlik	178
DİZİN	181

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

Elinizdeki bu kitap, Jürgen Habermas'ın 1973 tarihli *Legitimationsprobleme im Spätkonzeptualismus* isimli kitabının Thomas McCarthy tarafından *Legitimation Crisis* başlığıyla yapılan İngilizce çevirisini kaynak olarak Türkçeye çevrildi. Dolayısıyla çevirinin çevirisi olmanın getireceği muhtemel handikaplar için okurdan en baştan özür dilemeliyim. Ancak bu handikapları olabildiğince azaltabilmek için kitabın Almanca orijinalini de her zaman göz önünde bulundurdum ve aklıma yatmayan kısımlar için buraya başvurudum.

Habermas'ın kendine has dili ve terminolojisi, bir çevirmenin kâbusu olabileceği gibi okur açısından da alışkanlık ve sebat gerektiriyor. Ancak bu alışkanlık edinildikten sonra elli yılı aşkın bir süre önce yazılmış bu metinde öne sürülen düşüncelerin ve soruların halen ne kadar güncel ve önemli olduğu hemen fark ediliyor. Kapitalizmin veya Habermas'ın ifade ettiği şekliyle geç kapitalizmin kriz döngüsü bağlamında gitgide daha fazla ihtiyaç duyduğu anlam üretimi ve meşruiyete dair eksiklikleri kitabın odak noktasını oluşturuyor. Meşruiyet meselesine dair, Habermas'ın geniş bir yazını da ele alarak ortaya koyduğu tablonun, bu alanda Türkçe yazında yürütülen tartışmalara esaslı bir katkı sunacağını sanıyorum.

Çeviride yer alan birkaç hususu da açıklığa kavuşturmam gerekiyor. McCarthy'nin çevirisinde yer alan parantez içindeki eş anlamlı veyahut Almanca sözcükleri “(-)” şeklindeki parantez işaretini kullanarak gösterdim. Benim eklediğim parantezleri ise köşeli parantez “[-]” işareti ile belirttim.

Bazı kavramlara dair McCarthy'nin düştüğü dipnotların başına (İçn.) şeklinde İngilizce çevirmenin notu ibaresini ekledim. Kendi eklediğim dipnotlarda ise (çn.) ibaresini kullandım. Bütün bunların okurda kafa karışıklığına yol açmamasını (Habermas okurlarının çetrefilli okumalar konusunda çaba göstermeye yatkın olacağını da göz önünde bulundurarak) umut ediyorum.

Sedat Erçin
Kadıköy, 2024

ÖNSÖZ

Marksist kriz kuramını “gelişmiş kapitalizm”in değiştirilmiş gerçekliğine uygulamak bazı zorluklara yol açar. Bunun sonucunda, eski teoremleri yeni yollarla düşünme veya alternatif olarak eskilerinin yerine yeni kriz teoremlerini geliştirme şeklinde ilginç girişimler ortaya çıktı. Max Planck Enstitüsü’ndeki ampirik projelerin hazırlık aşamasında biz de bu yaklaşımları inceledik. Çalışmamın İkinci Bölümünde ortaya konulan muhakeme, bu tartışmalardan ne öğrendiğimi özetliyor. Kurum içi makale taslaklarına¹ istinaden gelenekten ayrılma mevzusu, çalıştığım bağlamı açıklığa kavuşturmayı ve her şeyden önce, henüz üzerinde hiçbir şekilde uzlaşılmamış olan tartışmaların yarım kalmışlığını göstermeyi amaçlıyor. Buna ilaveten, hipotezlerin salt genel yapılarının açıklığa kavuşturulmasının ampirik sonuçlar ile karıştırılmaması konusuyla da ilgiliyim. Bu kitabın Birinci Bölümünün program niteliği, bir toplumsal evrim kuramının, toplumsal kuramın temeli olması gerekliliğine rağmen, bugün hâlâ neredeyse hiç geliştirilmemiş olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Öte yandan, Üçüncü Bölümün belirsiz niteliği, çağdaş bir toplumsal oluşum

¹ Max Planck Institut zur Erforschung der Lebensbedingungen der wissenschaftlich-technischen Welt’in makale taslaklarına Notlar kısmında Manuscript MPIL olarak atıfta bulunulmuştur.

kuramının maddi sorunları ile yakında göstermeyi umduğum bir iletişimsel yeterlilik kuramı çerçevesinde açıklanabilecek temel sorunlar arasındaki yakın ilişkiyi gösteriyor.²

J.H.
Starnberg, Batı Almanya
Şubat 1973

² Aynı zamanda bkz. "Postscript to Knowledge and Human Interests," *Philosophy of the Social Sciences*, 3 (1973): 157-189.